1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարւանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 կոպ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ԱՆՎԻՃԵԼԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ

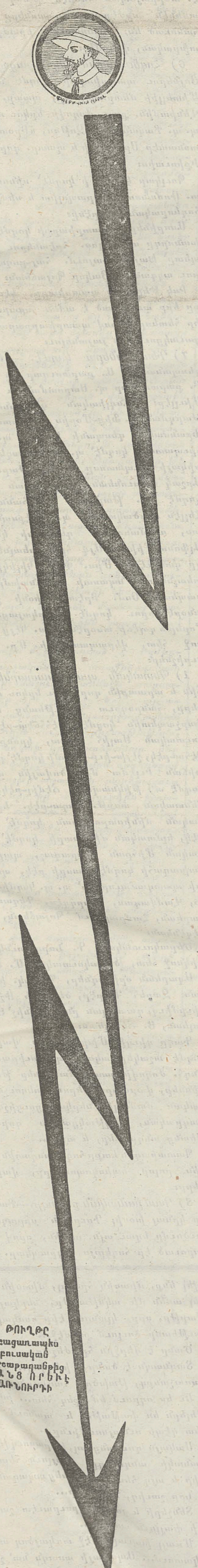

ՆՈՐ
ԳԻԼԶԱՆԵՐ
„ПОБѢДА"
ՄՈՍԿՎԱՅԻ
ԿԱՏԻԿԱ
ֆաբրիկայի

Փորձէք „ПОБѢДА" ԳԻԼԶԱՆԵՐԸ այսօր.
Նրանք ծախվում են ամենուրեք.

4—1 1438. (M. 427932)

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ՆԵՐԿԱՅ 1911 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. Թիֆլիսում տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը 10 ռ., 10 ամսվանը 9 ռ., 9 ամսվանը 8 ռ., 8 ամսվանը 7 ռ., 7 և 6 ամսվանը 6 ռ., 5 ամսվանը 5 ռ., 4 ամսվանը 4 ռ., 3 ամսվանը 3 ռ., 2 ամսվանը 2 ռ., 1 ամսվանը 80 կ. և 20 կ. առաքման համար.
Արտասահմանի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղռուշ.
Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել հին հասցէն, և միևնոյն ժամանակ 40 կոպ. նամականիշով.
Հին բաժանորդները խնդրվում է կցել փոխադրական թղթի վրա հաշիվի համարը.
Մեր հասցէն ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ ԱՐԲԱՆՆ ՊՐՈԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆԸ
յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ աշակերտների ընդունելութիւնը պրոգիմնազիայի պատրաստական (ստորին և բարձր) և առաջին դասարաններում շարունակվում են. Առաջիկայ ուսումնական տարվայ սկզբից բացվում է II դասարան. Մտադրութիւն կայ պրոգիմնազիային կից շինել հանրակացարան օտարաքաղաքացիների համար. Պրոգիմնազիան կառավարչական է. Տեսուչ՝ Ա. Վերմսով
առ. 12. 1—1

ՄԻՍԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
ՓԱԼԱԿԵԱՆՑԸ
ՍՏԱՒՐՕՊՕԼԻՑ
ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒՄ Է ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԿԼԻԵՆՏՆԵՐԻ
ՆՈՐ-ՏԱՐԻՆ, ԾՆՈՒՆԴԸ
ԵՒ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
առ. 1241. 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և վաճառվում է Կ. Հ. Բ. Ընկ. Ա. Պօղոսեանի ֆոնդի գումարով հրատարակած
Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ
„ՋՄԵՐԱՅԻՆ ՀԷՔԻԱԹ"
ԸՍՏ ՇԷՔՍՊԻՐԻ
Մանուկների և պատանիների համար, գեղեցիկ նոյէր տօների առիթով, գինն է 20 կոպ. Գումարով գնողներին 25 զեղչ.
Գրքերը վաճառվում են բոլոր գրավաճառանոցներում և Կովկ. Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան գրասենեակում առաւօտեան ժամը 9—2-ը, երեկոյեան ժամը 5—7-ը.
(օ. մ.) առ. 1453. 3 3

ԵՐԵՒԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ
ԹԱՏՐՈՆ Ե. Բ. ՋԱՆՓՈԼԱԴԵԱՆԻ
Երևանի նախկին ակումբի շինութիւնը, հիմնական վերաշինութեամբ, յարմարեցված է յատկապէս Թատրոնի համար. Առանձին պատուէրով բերված է բոլորովին նոր, շքեղ դեկորացիա. Կան բուտաֆոր, ռեկվիզիտ և ամեն յարմարութիւններ.
Գ.-պ. սիրողները կարող են դիմել. (Въ гор. Эривань, Театръ ДЖАНПОЛАДОВА. (Тифлисъ, Контора „Энергія". Пушкинск. № 3.
(Հ. Հ.) առ. 1404. 15—3

Ցանկանալով կարելիութիւն տուած լինել սակաւ միջոց ունեցող անձերին ևս համեմատաբար էժան գնով ծխելու ԱՄԵՆ ՄԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՆ ԲԱՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՈՂ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ,
Ա. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑԻ
ՖԱԲՐԻԿԱՆ
ԲԱՑ Է ԹՈՂԵԼ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ
„ԼԷՎ" 20 ՀԱՏԸ 5 Կ.
„ԼԷՎ" պապիրոսները այնքան ԼԱՒ են ամեն մի կողմից, որ անկարելի է մոռանալ, թէ որևէ, մէկը եթէ փորձել է այդ պապիրոսները, մշտական չը ծխէ դրանց, որպէս
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՊԱՊԻՐՈՍ
ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ ԳՏՆՎՈՂ
ՆՈՅՆԱՐԺԷՔ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐԻՑ
(Հ.ու.կ.) առ. 1428. 10—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Ժողովարանի Աւագների Խորհուրդը յայտնում է ի տեղեկութիւն պ. պ. անդամների, որ ուրբաթ, յունվարի 7-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին նշանակված է
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ,
քուէարկելու կանդիդատ ներկայացված անձերին.
1451. 1—1

ԿԱՊ ԵՐԿՐԻ ՀԵՏ

Մենք միշտ մի առանձին նշանակութիւն ենք տուել այն բանին, որ «Մշակի» մէջ լայն ծաւալով և մեծ չափով արտայայտութիւն գտնեն մեր կեանքի երևոյթները, մեր երկրի կարիքները, մեր ժողովրդի վիշտ ու հոգսերը.

Մօտ լինելով երկրին ու ժողովրդին և գործ ունենալով իրականութեան փաստերի ու հանգամանքների հետ, մենք հնարաւորութիւն ենք ստանում արձագանք տալու իրական կեանքի պահանջներին և կարելիին չափ աջակցելու նրանց բաւարարութիւն տալուն.

Եւ մենք, անշուշտ, կը ցանկայինք, որ այն կենդանի կապը, որ եղել է մինչև այժմ «Մշակի» և երկրի միջև, աւելի ևս ամրանայ և խորանայ առաջիկայում.

Եւ վստահ ենք, որ սկսվող 1911 թւականը այդ կողմից աւելի նպաստաւոր կը լինի, որովհետև վերջին տարիներում մեր լրագրի միջոցով յարուցված մի շարք կենսական խնդիրներ ներկայումս իրանց քննութեան և մշակութեան եռուն շրջանումն են և և կարօտ են թէ ինտելիգենտ ղեկավարող ույժերի և թէ կեանքի մարդկանց համերաշխ և միահամուռ գործակցութեան.

Մենք արդէն արել ենք մի քանի քայլեր հասարակական-կուլտուրական խնդիրների պարզաբանութեան և լուծման ճանապարհին, մենք կատարել ենք հասարակութեան հետ միասին մի քանի էական նուաճումներ և անտարակոյս գործողների աջակցութեամբ կանենք և նոր քայլեր առաջիկայում.

Հասարակական լուրջ օրգանի կոչումը մի կողմից այդ կենսական խնդիրների յարուցման և հեղինակաւոր մշակութեան, միւս կողմից և կէր լաւագոյն կուլտուրական ույժերի համերաշխութեան մէջն է բեղմնաւոր գործակցութեան համար.

Մամուլը, ինքը ներկայանալով իբրև երկրի մտածող ույժերի արտայայտիչը, իր հերթին պէտք է նպաստի հասարակական առողջ կարծիքի կանոնաւոր կազմակերպութեանը.

Հաւատարիմ մնալով լաւագոյն գաղափարական սկզբունքներին և անընդհատ կապ պահպանելով կեանքի երևոյթների հետ, մամուլը կատարում է այն սրբազան դերը, որ դրել է նրա վրա իր վեհագոյն կոչումը.

Մենք նորից հրաւէր ենք կարդում մեր երկրի մէջ ցրված ինտելիգենտ կուլտուրական ույժերին՝ ուշադիր վերաբերմունքով դէպի կեանքի էական կարիքները և դէպի նրա առողջ պահանջները՝ արտայայտիչ հանդիսանալ իրականութեան ցուցումներին և ստանձնել գործակից դեր օգնելու միահամուռ ջանքերով մեր ժողովրդին իր կեանքի բարւոքման ասպարէզում.

Թէ տեղական յատուկ խորհրդակցութիւններ և գործառնութիւններ, թէ մամուլի էջերում կատարվող պարզաբանութիւններ և քննութիւններ, թէ ուրիշ ազգերի քաղաքակրթական կեանքի փորձերը՝ շաղկապված կենսական գաղափարների հետ՝ պէտք է միանան հարթելու ճանապարհներ մեր իրական կեանքի և ժողովրդի առաջադիմութեան համար և լուսաւորելու անշէջ ջահերով անընդհատ զարգացման նորանոր բացվող շաւիղները.

Երկրի և ժողովրդի իրական պահանջների գիտակցութիւնը պէտք է լինի այն պատուանդանը, որի վրա յենվելով և հիմնվելով՝ քաղաքակրթական գործունէութիւնը գծի իր խոր արմատները սեղծագործող և վերանորոգող գործունէութեան համար.

Ա. Քալանթար

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏՈՒՄ

Պարիզ, 31 դեկտեմբերի

Պալատը. Պիշօնը յայտնում է. «Եւրոպայում այնպիսի դէպք տեղի չունեցաւ, որ փոխէր Ֆրանսիայի բարեկամական և դաշնակցական յարաբերութիւնները. Մեր գործողութիւնները Մարօկկօյում կատարվում են բոլոր շահագրգռված պետութիւնների համաձայնութեամբ և Սպանիայի հետ համաձայնութիւն կապելուց յետոյ. Ոչ մի բիծ չը կայ Ֆրանսիայի և Իտալիայի բարեկամութեան վրա. Ինչ վերաբերում է Թիւրքիային, օսմանեան կառավարութիւնը բացարձակօրէն յայտնեց, որ նրա յարաբերութիւնները դէպի մեզ պակաս համակրանքով տոգորված չեն, քան մինչև վերջին փոխաւութեան գործն էր». Անգլիայի յարաբերութիւնների առիթով Պիշօնը յայտնեց, որ Գէորգ թագաւորի ժամանակ համաձայնութեան քաղաքականութիւնը կը շարունակվի, ինչպէս Էդուարդի օրօք էր, որի յիշատակը թանգ է Ֆրանսիայի համար. Աւստրիայի վերաբերութեամբ Պիշօնը ասաց. «Աւստրիան Ֆրանսիայի շահերին հակընդդէմ շահեր չունի. Թէև նա պատկանում է դաշնակցութիւնների այլ սիստեմի, բայց և այնպէս Ֆրանսիան նրա հակառակորդը չէ բնաւ. Եռապետեան համաձայնութիւնը խաղաղութիւնը պահպանելու համար ձեռնարկել է վճռական գործողութեան. Ռուսաստանի հետ մեր կապը հաստատուն է և կենսունակ, ինչպէս երբէք չէ եղել. Գէտման-Գօլվէգը ինքը յայտնեց բացէիբաց՝ թէ Պոտսդամեան տեսակցութեան հետևանքը մի աւելորդ անգամ հաստատեց, որ ոչ Գերմանիան, ոչ Ռուսաստանը չեն մասնակցել այն կօմբինացիային, որ ագրեսիւ նպատակներ է պարունակում ուրիշ մի երկրի դէմ. Պօտսդամեան տեսակցութիւնը հանդիսանում է խաղաղութիւնը պահպանելու ամենահաստատուն երաշխաւորութիւններից մինը, առանձնապէս ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ տեսակցութեան ժամանակ որոշվեց, որ ոչ մի ձեռնմխելիութիւն չի լինի Արևելքի և Բալկանի status quo-ի դէմ. Մենք հիմք չունենք այդ տեսակցութեանը անվստահութեամբ վերաբերվել. չէ որ Ռուսաստանը անվստահութեամբ չը վերաբերվեց դէպի ֆրանս-գերմանական համաձայնութիւնը».

Ժօրէսը ընդհատում է. «Նախազգուշացրէք արդեօք Ռուսաստանը, որ Պօտսդամում քննվելու է Բաղդադի երկաթուղագծի հարցը».

Պիշօնը պատասխանում է. «Պօտսդամեան բանակցութիւնները հետևանք էին այն բանակցութիւնների, որ տեղի էին ունենում ընդհանուրի գիտութեամբ 1907 թւից. Միթէ չէզոքացած է այն պետութիւնը, որ դաշինքի մէջ է Ռուսաստանի հետ, միացած է Անգլիայի հետ և բարեկամական համաձայնութիւն ունի Իտալիայի, Սպանիայի և Եապօնիայի հետ. Միթէ չէզոքացած է այն ազգը, որի ձայնը այնպիսի կշիռ ունի Եւրոպայի խորհրդակցութիւնների մէջ. Այդօրինակ չէզոքութիւնը պալատն անշուշտ կը գնահատէ. Ինչ վերաբերում է ինձ, ես կողմնակից եմ այդ տեսակ չէզոքութեան. Եթէ Ֆրանսիայի քաղաքական դրութիւնը բաւարար է, դրանից չէ հետևում, թէ այսուհետև պէտք է ունենալ դիպլօմատիական յարակայութիւն. Չէ կարելի գործնականը շփոթել ջղայնութեան հետ, սակայն գործնական քայլը պէտք է յենված լինի միջազգային հասարակական կարծիքի վրա, առանց որի այժմ անհնարին է ոչ մի պատերազմ, ոչ հզօր զօրք և ոչ էլ նաւատորմ»... (բուռն ծափահարութիւն. (Հ. Գ.)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Վէրնի, 31 դեկտեմբերի

Լոյս դեկտեմբերի 31-ի գիշերը զգացվեց ուժեղ հարված գրողի հետ. Կօբէնում գտել են 204 կիրգիզների դիակ. Բազմաթիւ անասուններ փչացան.

Վիեննա, 1 յունվարի
Երկրաշարժը շարունակվում է։ Ազգաբնակութիւնը ահի մէջ է։ Նա գիշերներն անցնում է փողոցում 15 աստիճան սառնամանիքում։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 31 դեկտեմբերի։
Ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետ Զէյնին Բարձրագոյնս հրամայվեց բանալ փետրվարի 14-ին գումարված սէյմը։ Սենատոր Սաալկօսին Բարձրագոյնս կարգադրված է ստուգել սէյմի պատգամաւորների լիազօրութիւնները։ Սենվոր Խօզեաինովը նշանակված է Կայսերական ֆինլանդական սենատի դատախազ։
Բարձրագոյն հրովարտակով շնորհակալութիւն է յայտնվում ֆինանսների մինիստրին արդիւնաւոր և բազմակողմանի աշխատանքի համար։
Կայսրը պրոֆ. Երլիխին հաստատեց էքսպերիմէնտալ բժշկութեան ինստիտուտի պատուաւոր անդամ։
Զօմմերի ճաշից յետոյ, առաջին համառուսական էքսպերիմէնտալ մանկավարժութեան համագումարը փակվեց։ Հետևեալը՝ Մոսկվայում, 1912 թւին։

Հէլսինգֆորս, 31 դեկտեմբերի
Սենատը պատուիրագրեց նահանգապետներին ձեռք առնել իրական միջոցներ, որպէսզի տպարանատէրերը ամեն հրատարակութիւնից երկուական օրինակ նախքան տպարաններից դուրս բերելը, ուղարկեն մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան մարդկանց։

Խարբին, 1 յունվարի
Ժանտախտի համաճարակը սաստկանում է Կուանչենձում և Մուկդէնում։ (Հ. Գ.)

Լիսաբոն 31 դեկտեմբերի
Մետաղաձուլական գործարանները պաշտպանում են զօրքեր։ Հանգիստ է։

Լիսաբոն, 1 յունվարի
Պորտուգալական երկաթուղային ծառայողների գործադուլը վերջացաւ, որովհետև երկաթուղային ընկերութիւնը ծառայողներին մի շարք զիջումներ արաւ։
Գազի և էլեքտրականութեան գործարանների բանւորները գործադուլը շարունակում են։ Գազային գործարանները պաշտպանվում են զօրքերով,

Մադրիդ, 1 յունվարի
Իմբրաուլիայից հաղորդում են, որ պորտուգալական պահեստի զինւորները չը հնազանդվեցին մօբիլիզացիայի կարգադրութեան։ Կամպօ-Մայօրից շտապով խնդրել են ուղարկել երկու վաշտ։ Կառավարութիւնը մերժեց, յայտնելով որ հարկաւոր քանակութեամբ ույժ չունի։

Մադրիդ, 1 յունվարի
Զինւորին փոխորինների պատճառով երկաթուղային հաղորդակցութիւնը կանգ է առել։ Ծովափին կատաղի մրրիկ է։ (Հ. Գ.)

Ուէլվ (Սպանիա), 31 դեկտեմբերի
Ջրամբարը բացվելու պատճառով 11 մարդ զոհվեցին։ Երկաթուղու գիծը քանդվեց։ Մի գնացք դուրս եկաւ գծից։ Սպանվեց մի բանւոր, ծանր վիրաւորվեց մեքենավարը։

Բեռլին, 1 յունվարի
Պետական կանցլերը և արտաքին գործերի մինիստրը Սազօնովին ուղարկեցին շնորհաւորական հեռագիրներ Նոր-Տարվայ առիթով։

«Նորդ-Դէյտշէ-Ալգ.-Ցայտունգը» հերքում է, իբրև աբսուրդ, «Нов. Время»-ի Բեռլինի այն հեռագիրը, իբր «Իվէնինգ-Թայմս» յօդուածը ռուս-գերմանական բանակցութիւնների առիթով հիւսիսային Պարսկաստանում, երկու պետութիւնների շահերի համաձայնութեան մասին բղխում է Բեռլինից։
Մադրիդից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնները դրութիւնը պատկերացնում են չափազանց լուրջ, հանդարտութիւն փոթորկից առաջ։ Մի քանի գնդերի տրամադրութիւնը անհանգստութիւն է առաջ բերում, Հարաւային Պորտուգալիայում անկարգութիւնները ուտելիքների պակասութեան պատճառով են։

Բրեմերհաֆէն, 31 դեկտեմբերի
Խորտակվեց «Մարիէրուս» շոգենաւը։ Զոհվեցին 12 նաւաստի։

Բօմբէյ, 31 դեկտեմբերի
Մանմէդգական տօների պատճառով ընդհարումներ տեղի ունեցան աղանդաւորների հետ։ Կարգը վերականգնեցին զօրքերը։ 11 մարդ սպանված են, 14 վիրաւորված։

Կօնէլսվիլ, 31 դեկտ. (Պէնսիլվանիա)։
Խանութում գազի պայթումի ժամանակ գտնվում էին 20 աղջիկ և 4 տղամարդ։ Փլված պատերից սպանվեցին 3 աղջիկ, մնացածները վիրաւորվեցին։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ.—Լէօնիդ Անդրէևի դռնապանը հայհոյեց գրողի կնոջը։ Երբ վերջինս հեռացնում էր դռնապանին ծառայութիւնից, դռնապանը փորձեց պարպել Անդրէևի վրա ատրճանակից, բայց ատրճանակը չը կրակեց։
Խուզարկութիւններ ու ձերբակալումներ են տեղի ունենում պրօֆէսիօնալ բանւորական միութիւնների շրջանում։ («Б.»)

Վարշավա.—Կիէվում մեռած փաստաբան Կօժուխօվսկին լեհական դպրոցների համար կտակել է 300,000 րուբլի։

Տուլա.—Այստեղ ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Տօլստօյի դուստր Ալէքսանդրան երևան է հանել, որ Տօլստօյի օրագրի վերջին երեք երեսները, որ վերաբերում են նրա կեանքի վերջին օրերին, անհետացել են։ Այդ կորուստը ծանր տպաւորութիւն է արել Չերտկօվի վրա։

Կրասնօեարսկ.—Ցերեկով չորս հոգի յարձակվեցին Կօրկինի տան վրա, սպանեցին չորս հոգու և կենդանի մնացած 18 տարեկան աղջկան սկսեցին բռնաբարել։ Այդ պահին վերադարձաւ օրիորդի եղբայրը և լօմով սպանեց երեք մարդասպաններին, չորրորդը կարողացաւ փախչել, բայց շները հասան և բզիկ-բզիկ արին նրան։ («Б.»)

Վլադիվօստօկ.—Զինաստանում ամենուրեք, առանձնապէս ուսանողութեան մէջ, պարլամենտի արձակման պատճառով, անկարգութիւններ են տեղի ունենում։ Տեանձինում զօրքերը մի ամբողջ օր սպաշարել էին համալսարանը. պրոֆեսօրները փախան։ Ազգաբնակութիւնը և օտարազգիները սարսափահար են։ Զօրքերը գազանացել են, կան բազմաթիւ զոհեր։ Դրամատէրերի մէջ ստեղծվել է բարենորոգումներին հակառակ մի ամբողջ բանակ։ («Б.»)

Պետերբուրգ.—Գեներալ Դումբաձէի հրաժարականի խնդրագիրը յետ տրվեց։

Վիեննա.—Այստեղ ստացված տեղեկութիւններին նայած, պարսից կաբինէտի հրաժարականը հաւանական է համարվում։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լոնդոն, 31 դեկտեմբերի
Րէյտերը հերքում է Պարիզում յայտարարված այն տեղեկութիւնը, իբր բրիտանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը յայտնել է Թիւրքաց դեսպանին, որ Թիւրքական քաղաքականութիւնը Պարսկաստանում արգասիք է Անգլիայի սպառնալիքի։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 31 դեկտեմբերի
Տեղի ունեցաւ այն փաստաթղթերի փոխանակութիւնը, որոնք ստորագրված են պարսից մինիստրներից, ռուսական դեսպանից և Պարսկաստանի զեղչատու բանկի վարչութիւնից։ Պարտքերի ընդհանուր գումարն է վեց միլիոն թուման, տարեկան $7^{0}/_{0}$-ով։ Այս պարտքը վճարվելու է 15 տարվայ ընթացքում, սկսած 1910 թ. յուլիսի 1-ից, կիսամեայ վճարներով։

Ուրմիա, 1 յունվարի
Գիշերս երկրորդ անգամ յարձակում գործվեց հայ Կարագիս գիւղի վրա։ Յարձակումը յետ մղվեց։

Կ. Պօլիս.—Հայ հոգևորականութեան մէջ կազմվում է յոյների հետ մերձենալու լիգա, որ մտադիր է զբաղվել լայն պրօպագանդայով պարբերական մամուլի մէջ, քարոզելով հայ-յունական մերձեցում։

Սալօնիկ.—Ջը նայած արգելքին, դեկտեմբերի 25-ին բացվեց օսմանեան սօցիալիստների համագումարը։ Համագումարը զբաղված է սինդիկալ շարժման հարցերով։ («Б.»)

„Рус. Вѣд." լրագրի Վիէննայի և Բեռլինի թղթակիցները հեռագրում են. «Թանինը» նկատում է, որ ռուս-գերմանական համաձայնութիւնից տուժելու են Թիւրքիան և Պարսկաստանը։ Ռուսաստանը ցանկանում է Թիւրքիային խանգարել երկաթուղիներ կառուցանելու, որպէսզի յարմար բօպէին նրա վրա յարձակվի։ Լրագրի կարծիքով ռուս-գերմանական համաձայնութիւնը արժէքից զրկում է ռուս-ֆրանսիական-անգլիական համաձայնութիւնը. սկսվում է քաղաքական նոր կօնիւնկտուրաների շրջան, որ էժան չի նստել ժողովրդի վրա։
Պարսից հիւպատոսը Նիւ-Եօրկում հրատարակել է Գիլանի գաւառական ժողովի բողոքը ընդդէմ Ռուսաստանի և Անգլիայի, Պարսկաստանի բանի գրաւման դէմ։ Այդ առիթով „Daily Graphic"-ը գրում է, որ Անգլիան անտարբեր չը պիտի վերաբերվի Ռուսաստանի ձգտմանը՝ տիրապետել Պարսկաստանին։ Հիմքեր չը կան, որ ռուս զօրքերի գրաւումը այլ ևս շարունակվի։ „Daily News" ասում է, որ պիտի գործադրել բոլոր հնարները, որպէսզի պարսիկները համոզվեն, թէ Անգլիան չունի ձգտում գրաւել նրանց երկիրը։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՍԳԱՀԱՆԴԻՍԸ Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

1) Յունական մամուլը.—Յոյն մամուլը—գլխաւորապէս «Նէօլոգոս» և «Բրօտոս»—շատ համակրական վերաբերում ունեցան դէպի ողբացեալ Հայրապետին յիշատակը։ Առաջինը երկար խմբագրական մը և Իզմիրլեանի պատկերին լայն տեղ տուաւ իր ծոցին մէջ։ Երկրորդը անձնական յիշատակի մը առջև բացաւ իր սիւնակները և շատ գնահատական։
«Բրօտոսի» խմբագիրը կը պատմէ, որ Իզմիրլեանի տարագրութեան առթին, մեծ դժուարութեամբ իբրև այցելու կրցած է մանել անոր սենեակը։
Կասկածանքով սկսուած խօսակցութիւն մը յետոյ փոխուած է ազատ և վստահ տեսակցութեան, մեծ-տարագիրին հանրային տռներուն և յուզումներուն ալեցուն։ Խմբագիրը կը դրականացնէ թէ Իզմիրլեանի մէջ ինքը գտած էր Մեծ-Հայրապետը, և այդ տպաւորութիւնը շարունակուած է իր մէջ։ Անկեղծ սրտով ցաւակից է մեզ այն մեծ սուգին համար, որ կը համակէ մեզ ամենքս ալ՝ Հայրապետին անակնկալ մահովը։
2) Փրանսերէն թերթեր.—«Ստամբուլ», «Ժէօն-Թիւրք», «Լա-Թիւրքի», «Լէվանտ-Հերըլդ» «Օսմանիշէր Լօյդ» իր Փրանսերէնի բաժնին մէջ, իրարմէ առաւել կամ նուազ համակրալից սիւնակներ բացին։ Օտար թղթակիցներ, օրը օրին, հետևեցան մեր հրատարակութեանց, ու միշտ համակրական։
3) Ընդհանուր ժողովի սուգը.—Պատրիարքը, հրաժարուած պատրիարքի ստորագրութեամբ, սուգի պաշտօնաթղթով, բացառիկ նիստի հրաւիրեց ընդհանուր ժողովը ազգ. սուգին արտայայտութիւնը ընելու։ Այդ օրը, 17 դեկտ. դիւանի ա. ատենապետը Հայրապետին մահը դիւանի գումելով, համառօտ գրութիւն մը արտասանեց և ժողովը փակել տուաւ Դիմաքսեան եպիսկոպոսի «Հոգւոյն հանգուցելոյովը»։
Քանի մը պատգամաւորներ, գլխաւորաբար ազատական խմբերին պատկանող, դիտողութիւն ըրին թէ այդ կարգադրութիւնը եղած է շատ թերի. պէտք էր խորհրդակցութեանց կողմէ մէյմէկ անդամներ արտայայտուէին այն մտածումովը, որով ըմբռնուած է հոգելոյս Հայրապետը. Բայց փակումը արտասանուած էր արդէն, և ժողովականները ցրուեցան շատ ցուրտ տպաւորութեան մէջ։
Պատրիարքը, իբրև հրաժարեալ կամ հրաժարեցեալ, կամաւորապէս չէր ուզած ներկայ գտնուիլ, որպէս զի—ըսած է—իր հակառակորդները առիթ չունենան նոր ու անտեղի ենթադրութիւններ ընել, յայտնելով թէ Դուրեան միջոց գտած էր պատրիարքական աթոռին վրայ երևալու։
4) Մահազդներ.—Քանի մը օր առաջ մահազդի թուղթերով հրաւիրագիրներ ղրկուած էին յոյներու պատրիարքին, հայ-կաթօլիկ Թերզեան պատրիարքին, բուլղար էկզարքին, բողոքական հայերու ազգապետին, հրէաներու քաբբունապետին, ասորոց պատրիարքին։ Նոյնպէս հրաւիրագիր ղրկուած է պարլամենտի և ծերակոյտի նախագահներուն, մինիստրներուն, դեսպանական մարմնի անդամներուն, մեր ընդհանուր ժողովի պատգամաւորներուն, Թաղ. մարմիններուն, վարժարաններու տեսուչներուն՝ ծանուցանելով Հայրապետին մահն ու պատարագի և հոգեհանգստեան օրն ու ժամերը։
Յոյներու պատրիարքը, ուրիշներէ շատ աւելի անկեղծ ցաւակցութիւն յայտնած է մեր հրաւիրակներուն։ Վերջերս ստացած է Հայրապետէն գիր մը, որով Նորին Ս. Օծութիւնը շնորհակալութիւն յայտնած է «տիեզերական» պատրիարքին իր բուռն ջանքերուն համար՝ քրիստոնեայ ազգերնուկութեանց իրաւունքներուն պաշտպանութեանը համար։ Յովակիմ պատրիարք շատ գոհ մնացած է Հայրապետին գիրէն, և քանիցս համբուրելով ճակտին դրած է, յայտնելով թէ իր ծոցին մէջ պիտի կրէ զայն։
Թերզեան պատրիարքը ըսած է, թէ չի կրնար ներկայ գտնուիլ պատարագին ու հոգեհանգստեան, որովհետև Հռոմի եկեղեցին չարտօներ պապական հոգևորականներու ներկայ գտնուելու հերձուածող եկեղեցիի մը արարողութեանցը։ Լա Պատրի, կարծեմ կաթօլիկ հայերու հրատարակութիւն, ուժգին բողոքած էր այդ մասին ըսելով, թէ Սագըզ-Աղաճի պատրիարքարանը պապէն աւելի պապական կը հանդիսանայ։ Կարգ մը հայ-կաթօլիկ Երիտասարդներ դիմելով հայ թերթերու խմբագրատունը, ցաւ ու բողոք յայտնած են։ Հազարապատիկ լաւ չէ՞ մեր եկեղեցին, որ բացէ ամենքի առջև, որ կընդունէ իր մէջ ամենքն ալ ու կաղօթէ ամենքին համար։
5) Պատարագ, 19 դեկտ.—Առաւօտուն կանուխ, Պօլսի ամեն կողմերէ, բազմութիւնը կը թափի եկեղեցի. հազար չէ, հազարներ են, ծովածաւալ, լցուած տաճարին մէջ, բակին մէջ, փողոցին մէջ։
Մեծ տխրութիւն ամեն սրտի մէջ ու ամեն դէմքի վրայ։
Օրուան պատարագիչն է Վահրամ եպիսկ. Մանկունի։ Եկեղեցին ամբողջ լոյսերու մէջ է. ամբրայական ամենէն թանկ զարդերը, ամենէն արժէքաւոր սպասները մէջտեղ հանուած են։ Կանոնաւոր երաժշտութիւն, տխրական, վրդովիչ։
6) Հրաւիրական ներկայացուցիչներ.—Յոյներու պատրիարքի կողմէ ներկայ են՝ Միտիլլիի մետրոպոլիտը, պատր. փոխ. տ. Վենիամին. քաղ. ժողովի երկու անդամներ, պ. պ. Քազանօվա և Զօթոս, «Բրօտոսի» տնօրէնատէր Սրոնուսի և պատր. գործակատար Իքիուտիս։
Բուլղար էկզարքի կողմէ՝ սինոդի անդամ տ. Ռոմանոս միտրոպոլիտ և սեմինարիայի հոգևորական տնօրէնը։
Ասորիներու պատրիարքի կողմէ՝ իր փոխանորդը տ. Պօլոս. հրէաներու քաբբունապետը՝ Խայիմ Նայում. հայ-բողոքականներու ազգապետ Յակոբ Պոյաճեան։
Իսկ Թերզեան պատրիարք, կէս օրէ ետքը երբ աւարտած է ամեն արարողութիւն, իր հետևորդներով պատրիարքարան եկած է ցաւակցութիւն յայտնելու։
7) Դեսպաններու կողմէ.—Ռուսական դեսպանատան Ա. քարտուղար պ. Բոտկին, Բ. քարտուղար պ. Սարոման և կցորդ պ. Միլլէր։ Անգլիական դեսպանատան Ա. թարգման պ. Ֆից-Մօրիս և քարտուղար մը։ Ֆրանսական դեսպանի կողմէ՝ պ. Պօռ և հիւպատոսի կողմէ՝ պ. Ն. Գազազեան։ Ամերիկայի հիւպատոսը և Ա. թարգման Մ. Արշակ Շմաւոնեան. պարսկական դեսպանի կողմէ՝ Ա. թարգման՝ Յովհաննէս խան. Հելլէն գործակատար պ. Ալէքսանդրուբուլոս, ռումանական դեսպանի կողմէ՝ պ. Ալֆոնս Միխալ։ Այդ հրաւիրեալներու մէջ կը գտնուէին Մըս. Փեթ Կիլիկեոյ աղէտեալներու նպաստի յանձնախմբի ատենապետը, Օսմ. Քրէտի Լիօնի բանկերու տնօրէններու կողմէ ներկայացուցիչներ, Ռոբերտ գօլէճի տնօրէն Մըս. Կէյց իր տիկնոջ հետ, վերապատուելի Մր. Պօէն և ուրիշներ։
1) Պետական պաշտօնատարներ.—Ներքին և արտաքին գործերու երկու մինիստրները, հանրօգուտ շինութեանց մինիստր, վարչապետին կողմէ՝ Պէհճէտ-բէկ ծերակուտական Սալիհ փաշա, կրօնքի տեսուչ Պէհճ-բէկ, շէյխ-իւլ-իսլամի կողմէ՝ բարձրաստիճան Իւլէմա մը, ծովային մինիստրի կողմէ ա) թիկնապահ Ճէմիլ-բէկ, պարլամենտական տուքթ. Րիզա-բէկ. երկրագործական մինիստրութեան կողմէ՝ Հիքմէթ-բէկ, ելմտական մինիստրի կողմէ՝ խորհրդական Միհրան Գարագաշ, պարլամենտի նախագահի կողմէ՝ Բասրի բէկ, պարլամենտի պատգամաւորներ՝ պ. պ. Կօզմիդի, Պուշօ, Վամվագաս, Վարդգէս, Գեղամ, Յաղաւարեան, Համբարձում Պօյաճեան, Յ. Պօշկէզենեան։
Ծերակուտական Գ. Նորատունկեան իր տիկնոջ հետ, ծերակուտական Մ. Ազարեան և Ազարեան օրիորդներ, Պետակ. խորհրդական Զարեհ Դիլբէր, ծերունի Ուշնան, Ս. Հիւրմիւզ, դատական ընդհ. քննիչ՝ Յ. Ստամբօլեան, Յ. Ճէճէեան։
Գաղը գիւղի Մխիթարեան վարժարանի կողմէ աշակերտական պատուիրակութիւն։ Ընդհ. ժողովի պատգամաւորներ՝ Թաղ. մարմիններ, վարժարաններու տեսուչներ, տեղական մամուլի ներկայացուցիչներ, հեռագրական, թղթակցական գործակալութեանց անդամներ, և այլն...
Պատարագէն ետքը հոգեհանգստին, ներկայ էին բոլոր եպիսկոպոսները, վարդապետները։
8) Դամբանական քարոզը.—Քարոզը, ան որ կրնայ խօսիլ Դուրեան սրբազան, վերլուծումը եղաւ այն ոգիին, որով անձնաւորուած էր հոգելոյս հայրապետը. կը բաղ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԾԱԳՈՂ ԱՍՏՂԸ

Աւերիչ ու ստեղծագործող ոյժ...
Օրհնում եմ քեզ և անիծում, անիծում եմ ու օրհնում...
Անցեալն ես արդէն... Թափառում ես ուրուականների աշխարհում, ստուէրների թագաւորութեան անհուն խորխորատներում...
Անցեալն ես արդէն...
Ցոյզերի և խռհերի, վշտի ու տանջանքի անցեալ խռովարար...
Հրճուանքի և ցնծութեան... Կենսախընդարար հրճուանքի ու զուարթ ցնծութեան անցեալը վաղաթառամ...
Հանդէս եկար ներկայի դիմակում... իբրև խորհրդաւոր երևոյթ՝ անյայտացիր՝ կիսաւոր աստղի նման՝ թողնելով փայլուն հետք... Սլացիր իմ երկնակամարիս վրա՝ ինչպէս մի ակնթարթ... Հրաթև երազի նման՝ բորբոքեցիր երևակայութիւնս ու ապա՝ արթնութեան ծոցում անէացիր թողնելով խոշոր հետք...
Դեռ շրթունքներիս վրա դողդողում են ջերմ համբոյրներդ, որոնցով կնքեցիր քո գալուստը...
Դեռ ականջներումս հնչում են բիւր վիբաւորանքները, անողոք խոցոտող՝ շարան շարան անցնում էին վայրկեանները, ժամերը...
Դեռ չը ճաշակած ներկայի քաղցրութեան վայելքը, արդէն չքանում էիր անէութեան գրկում... արդէն չկաս...
Կարճատև ընթացքումդ՝ եղեմական ծաղկունք ես սփռել իմ առաջ.. բայց և տատասկ ցանել...
Անուշաբոյր զալար մարգագետիններով հրապուրել ես իմ հոգին, բայց և փշեր ցցել կրծքիս մէջ...
Դիւթել ես գեղեցիկ պատրանքներով և մորակի հարուածներով անծայր կսկիծ պատճառել... Ակնթարթ մի՝ հմայիչ ձայներով խլացրել իմ կսկիծը և ապա ուժգնութեամբ նետել տանջանքի ծովը։
Այո, դու խաղում էիր հոգւոյս ամենանուրբ լարերի վրա... Բուռն յուզմունքներով վրդովում եմ ներքին աշխարհը՝ Թունաւոր սլաքներ կատաղի յղում և ապա... անոյշ սպեղանի յօրինում, խնկի բուրմունքով խաղաղութիւն ներշնչում, անդորր խաղաղութիւն։
Անգութդ՝ առանց խղճալու, առանց զղջալու՝ կատարում էիր յաղթական գնացքդ...
Անխիղճ ես և զղջալու առաքինութիւնից զուրկ, անզգաստ ու անտարբեր...
Անգութ էիր և փափկանքներիդ մէջ, երբ կարծես՝ երկնքից յափշտակում էիր շողակաթ փայլը, մրրիկներից՝ յանդուգն ուժգնութիւնը և աղբիւրներից՝ քաղցրահնչիւն մեղեդին...
Հոգեզմայլ զգացմունքներիդ մէջ անգութ էիր ու անողոք՝ երբ անխնայ շանթեր էիր արձակում...
Դիւթիչ ույժիդ ենթարկված կամ ողբում էի՝ վշտահար կամ հրճվում խնդագին...
Իմ ծիծաղը հնչում էր՝ ինչպէս Ջրվէժի յոլացող մարգարիտների երգը և իմ արտասուքը թափվում, աշնան տերևներից կաթկաթող ցօղի նման, աշնան անյոյս անձրևի նման...
Զքնաղ տաճար էիր իմ սրտում կառուցում, փառաւոր ապագայի չքնաղ տաճարը և մի ակնթարթում, մի շարժումով խպառ կործանում...
Ոհ, ես գիտեմ քո ույժի արժէքը, տապալող ույժի...
Իմ անաչառ ընկերը՝ հայելին՝ տխուր վէպերդ է հաղորդում, կատարված չարիքների վէպերդը...
Իմ երեսին խորշեր ես սփռել, ակօսներ փորել՝ թառամած ծաղիկների նման...
Հուր-աչքերիս մէջ հանգցրել ես կենդանարար կրակը...
Իմ վարսերիս հետ հիւսել ես ձիւնաթոյր թելեր, արծաթէ թելեր...
Տխուր վէպերդ է...
Հետզհետէ խլել ես իմ զօրութիւնը, իմ մկանունքները կորցրել են իրանց թարմութիւնը, իսկ իմ սիրտը...
Խեղճ սիրտը... խոցոտել ես անվերջ... ցցել ես դաշոյնդ, սուր դաշոյնդ, ողողել արիւնով, և արիւնով շաղախել թրթռուն երակները...
Այժմ մնացել եմ, ով անցեալ, մուրճի հարուածներից ջախջախված, խելագար քո բուրմունքից, բայց և միշտ տենչող ապագային, նրա վառ հեռանկարներին... որովհետև քո զուրգուրանքները վառել են իմ մէջ յոյսի հաւատը...
Եւ վիրաւորում էիր և բուժում...
Վէհ, անմատչելի բարձունքներից գահավիժում էիր վշտի խորխորատը... Կրկին լոյս—աշխարհը փառահեղ ծաւալում...
Վշտի և արհաւիրքի ծովում դահիճ էիր թւում և իմ վիրաւոր սրտի խորքից անիծում էի քեզ...
Անուրջներերի մէջ խորասուզված շքեղ շուք ու վայելուչ վայրկեանների օրհներգ էի քեզ ձօնում...
Դու կախարդ ես, անցեալ ու թովչուն յոյսերի, բայց և խորտակված յոյսերի անդեալ...
Տեսնում եմ քո դժգոյն դէմքը, հեգնանքը շրթունքիդ և աչքերումդ՝ մռայլ փայլ...
Ծաղրի ես ենթարկում կատարած աւերումներդ նետում երեսիս... Բայց զօրեղ շղթայ մեզ միացնում է... Միասին տանջվել ենք, միասին հրճվել, միասին վերապրել ամեն մի ակնթարթը, ներկայի ակընթարթը, որը կլանում էիր սոսկալի ագահութեամբ ձուլում քո մէջ...
Ծանր է վերջին հրաժեշտը...
Տագնապն է ծանր, խեղդող... Լսում եմ հառաչանքդ, թախծոտ հառաչանքդ վշտի...
Եւ ես ողբում եմ քեզ հետ... իմ կեանքի թելերն ես փաթաթել և տանում ես քեզ հետ դէպի ունայնութիւնը...
Սակայն դու անցեալ, խորասուզվելով ժամանակի անդունդը՝ փայլուն հետք թողեցիր և այդ հետքից երկնեց ապագան...
Նոր շաւիղ, նոր ուղի...
Տենչերի և յոյզերի բուրաւէտ շաւիղ դէպի փայլուն աստղը...
Մռայլ խաւարի մէջ առկայծող աստղն եմ նկատում... Ապագայի աստղն նա՝ շողշողուն հրեղէն...
Օրհնում եմ գալիք ամեն մի վայրկեանը։
Գիշերվայ վեհ լռութեան մէջ թաղվող գանձերից ստեղծեմ հրեղէն կամուրջ՝ դէպի այն աստղը, ապագայի աստղը...
Ոսկէ շողերից գեղաշուք պսակ հիւսեմ, պճնած անգին գոհարներով՝ այն աստղը զարդարելու... Այնտեղ եմ որոնում փրկութեան ջահը ապաւէնը...
Միշտ գրաւիչ, միշտ հրապուրող ապագայ... օրհնում եմ քո ծնունդը...

Կարինէ

կանար երեք գլխաւոր մասեր է։

Առաջինովը սրբազան բեմբասացը ըսելով, թէ Հայրապետին անակնկալ մահովը Էջմիածնի Մայր-Աթոռը կը համակուի դարձեալ սուգով մը, կը գրկուի իր վայելչութեան զարդէն և սիւնէն, կը մատնէ մեզ հոգեկան դատարկութեան մը, կամ տեսակ մը ամայութեան, որ մարդ կը փորձէ իբրև ճշմարտութիւն ընդունիլ հռոմէական պատմիչի մը խօսքը, թէ՝ «երբ միտքս կը բերեմ պատմութեան հին ու նոր անցքերը, կարծես կը տեսնեմ չեմ գիտեր ինչ մը, որ իբր ծաղր մը կը ներկայացնէ մարդկային կեանքը»։

Ու յետոյ դառնալով սուրբ յիշատակը Հայրապետին, որ մաքուր ոգիով հաւատացողը եղաւ սուրբ կեանքին ու նախախնամող ուժին, չի կրնար կապուիլ պատմաբանի այդ յուզումնալից խօսքին։ Պարտականութեան և կոչումի հաւասարակշիռ բարձրութեան վրայ, երբ նուիրուած եղաւ իր հոգեկան պաշտօնին, նոյնչափ ալ նուիրուած էր իր ժողովուրդին, որուն ծոցէն ծնած էր։ Ու ատ էր, որ իր բերնին մէջ խօսեցաւ Աւետարանի գեղեցկութիւնն և շնորհը. ծուր էր, ատ էր սրտին մէջ յաւէրջերմութիւնը վառ պահեց իր հօտին համար։

Դամբանականի բ-րդ մասովը բեմբասացը կը գծէր Հայրապետին սրտի խորքին ու իր վեհ մտածութեանց մէջ ագնուագոյն մասը՝ տրուած Յիսուսի պաշտամունքին։ Ատով՝ ունեցաւ իր սիրած վարդապետին գութն ու սաստը միացած իր անձին վրայ, զայրացած քաղցրութիւնն և հեզ սաստկութիւնը աղքատ հոգիներու և ամբարիշտ թեթևամտութեան համար։ Զգացած էր թէ մարդ պէտք ունի փրկութեան, ըլլայ մեղքէ, որ ուրացութիւնն է, ըլլայ տգիտութենէ՝ որ խափանարար է զարգացումի, ըլլայ բռնութենէ՝ որ «ազատութեան շունչին անցքը կը խցէ ցամաքած երակներու մէջ»։ Այդ պաշտամունքով՝ կրօնքի, բարոյական և պարտականութեան գրկախառնութիւն մը եղաւ Հայրապետին կեանքը, առանց թոյլ տալու, որ իրեն մօտենայ տարակոյսին կսկիծը, կեղծիքին շղարը կամ բիծը։

Երրորդ մասին մէջ դիտուած է Իզմիրլեանը իր վարչական ու առաջնորդական պաշտօններովը։ Անշուշտ ամենէն սարսափելին եղած էր այն շրջանը երբ,—արհաւիրքի օրեր—բարձրացաւ պատրիարքական աթոռ։ Բռնաւորին սուրը արիւնաթաթախ, ու տակաւին առկախ կը բարձրանար մեր գլխու վերև։ Իզմիրլեանը, իբրև ուղղորդով հայր, իր զայրոյթի աղաղակը բարձրացուց ամեն կողմ ու երբ իր ժողովուրդին խառնուած ձայները ապառաժներու զարնուելով ետ դարձան իր մէջը արձագանգուելու, սրտաբեկութեան մեծ բօթեր անցուց. «իր նայուածքին մէջ,—ըսաւ սրբազանը,—բան մը ունէր, որ կրնար թարգմանուիլ Կուինտիլիանոսի սա խօսքով՝ «Եթէ ճակատագրուած է, ես պատրաստ եմ անդունդին մէջ նետուելու»։

Ուրիշ երկու փոքր մասերու մէջ, անուղղով խօսեցաւ թէ ինչպէս 12 տարի զրկուած իր հօտէն ու անոր առաջնորդութենէն, մթութեան դատապարտուեցաւ, ու երկրորդով թէ ինչպէս դարձաւ ընդհանուր ուրախութեան մէջ, դողդոջ թևերը վեր բարձրացած աղօթքի համար և հրճուալից նոր ծագած առաւօտին կարմրութիւնովը։ Ու երբ Մայր Աթոռին վրայ՝ համեստ յոյսեր կը ներշնչէր մեզի, անակնկալ մահով մը սուգը կը պատէ մեզ տխուր գիշերով մը և մահուան ստուերը տարածելով Հայրապետին վաստակաբեկ մարմնին վրայ։

Ինծի կը թուի թէ այն կսկիծը, որ կը մորմոքէ մեզ՝ գուցէ նոյնքան ազդողագոյն չէ Թիւրքիայէ դուրս։ Թերևս բնական ըլլայ, որովհետև իբրև Հայրապետ չէր կրնար ըլլալ ինչ որ եղած էր Իզմիրլեան, մանաւանդ որ ժամանակ ալ չունեցաւ, շրջապատուած ըլլալով այնպիսի միաբանութենէ որու համար միշտ ծանր քննադատութիւններ կը լսուին։

Իսկ մեզի համար Իզմիրլեան, թարմ կեանքին բոլոր մանրամասնութիւններովը ծանօթ, եկեղեցիի մը քարոզչութիւնէն մինչև պատրիարքական աթոռ, գործերու աստիճանական շարքով մը կը ներկայանայ։ Օրէնքի մարդ, հզօր անհատականութիւնով մը օժտուած էր, հաւատքի մարդ, անկեղծօրէն հաւատաց իր քարոզներու ճշմարտութեանը։ Ու այդ ամենուն վրայ, սնոտիպաշտ չէր։

Իսկ երբ պատրիարք եղաւ, ազգը չունեցաւ ցաւի աղաղակ մը որուն թարգման չըլլար՝ երևակայուած և նոյնիսկ շատ հաւանական ամեն վտանգներու առջև խիզախ։ Սասունի ջարդի առեն՝ այնքան դոկումենտներ հայթայթեց եւրոպական դիւանագիտութեան, որ այն առեն կըսուէր թէ, եթէ այսուհետև հայոց պատրիարքները ոչինչ ընեն հայկական հարցի մասին, Իզմիրլեան պատրիարքի մատուցածները պիտի բաւեն։

Այդպէս՝ եղաւ հանրային պաշտամունքի առարկայ։

Նիւթի արհամարհանքը որ ունեցաւ, իր տեսական առաքինութիւններէն մէկն էր։ Եւ ոչ ոք ունեցաւ անոր ոտքը եկած առիթները ոսկիներ դիզելու։ Սասունի ջարդի առիթով, Իզմիրլեանի լեզուն քիչ մեղմելու համար, 10,000 ոսկի, (մօտաւորապէս 100,000 րուբլի), խոստում եղաւ պալատէն, բայց հայոց պատրիարքը յանձին Իզմիրլեանի, թքեց այդ ամեն շլացուցիչ խոստումներու վրայ, ու ինքը մնաց երկրի ցաւին ամենէն ուժեղ արտայայտութիւնը։

Ատ է ահա որ կը կսկծացնէ մեզ Հայրապետին սուգովը։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԱՊԱՀԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք ստացանք Էջմիածնից հետևեալ պաշտօնական գրութիւնը.

Էջմիածին, 31 դեկտեմբերի

Թոյլ տուէք թերթիդ միջոցով յայտնել Էջմիածնի սինօդի, միաբանութեան և իմ կողմից շնորհակալութիւն այն անձանց, վարչական, քաղաքային հասարակական, գիւղական և դպրոցական հաստատութիւններին, ծխական համայնքներին և մասնաւոր անհատներին, որոնք Ամենայն Հայոց Մատթէոս II Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի մահուան առիթով յայտնել էին իրանց ցաւակցութիւնը անձամբ, հեռագիրներով ու գրութիւններով։

Տեղակալ Կաթողիկոսի Ամենայ Հայոց՝
Գէորգ արքեպիսկոպոս

ԱՆՁՆԱԿԱՆՆ ՈՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆԸ

Անուրանալի մի ճշմարտութիւն է, որ հայն ամեն բանում անձնականը միշտ գերադասում է ամենից։ Հայ մարդը ամեն ինչ ծառայեցնում է իր անձնական շահերի և նպատակների համար և շատ ճարպիկ է իր արածը քօղարկելու հասարակական, ազգային և ինչ տեսակ ասէք վսեմ գաղափարներով...

Եթէ հայ մարդուն մի քիչ քերէք, անպատճառ երևան կը գայ անխտիր ամենին յատուկ մեր սպեցիֆիկ անձնամոլական բնոյթը...

Նոր-Տարի և Ծնունդ է, ամեն մէկը մեզանից ընդունված սովորութեան համաձայն իր մերձաւորներին, ազգականներին և ամենից շատ իրան ամեն տեսակ զուարճութիւններ, ուրախութիւն և հաճոյք է սիրում պատճառել, սակայն երբ հարց է տրվում, թէ նա ունի և մի այլ լուրջ և կարևոր պարտականութիւն դէպի իր ազգը, ազգային-կուլտուրական հաստատութիւնները, գրականութիւնը, լրագրութիւնը և այլն, այդ ժամանակ հայն առաջ է բերում իր քննադատական տաղանդը, կրիտիկայի հարուստ շտեմարանը և դատափետում ու գտնում ամեն ինչ վատ, սխալ, թերի, անմիտ և այլն, որի համար էլ չարժէ բուրլիներ ծախսել։ Սակայն իսկական պատճառը՝ գծուծ և կօպ՝կանոց շարժառիթներ են, որոնք հայի մէջ մարմին և արիւն դարձած, հեռու են պահում հայ մարդուն ամեն տեսակ ազգօգուտ և հասարակական գործօններից։

Հայ մարդը հայ լրագիր, գիրք չէ գնում և չէ կարդում։

— Ինչո՞ւ.

Որովհետև հայ լրագիրը, գիրքը և հայ գրականութիւնը ոչինչ է համարում և անմիջապէս համեմատութիւն է անում ռուսականի և եւրոպականի հետ։

Հայ մարդը հայ թատրոն չէ յաճախում և, երբ հարցնում էք պատճառը, по косточкамъ քննադատում է մայրենի բեմը և գտնում աւելորդ ժամավաճառութիւն հայ թատրոնում լինելը։

Հայ մարդը չէ նպաստում հայ դպրոցներին, չէ անդամագրվում հայկական այլ և այլ ընկերութիւններին, որովհետև պատճառաբանում է թէ «միևնոյն է դրանով ոչինչ չի լինիլ»։

Բայց չէ որ ամեն ինչ աստիճանաբար է զարգանում, ծաղկում և որոշ չափով կատարելութեան մօտենում։ Եթէ մենք պահանջ ենք դնում, որ ամեն ինչ եւրոպականի կամ ռուսականի նման լինի, այն ժամանակ պէտք է ոչինչ չանել և սպասել, որ երկնքից տաղանդներ իջնեն, որ համ մեզ հաճոյք պատճառեն, համ էլ առիթ ունենանք այլազգիների առաջ պարծենալու, թէ ինչ ենք մենք։

Ոչ, պարոններ, Նոր-Տարին, Ծնունդը, զուարճութիւններն ու ուրախութիւններն իր կարգով, սակայն մի մոռանաք ձեր հասարակական պարտաճանաչութեան զգացմունքը։

Ամեն մի հայ, երբ որևէ տօնական առիթով աջ ու ձախ շռայլում է անձնականի համար ոսկիներ, չը պէտք է մոռանայ և պարտաւոր է իր ազգութեան և լեզուի պահպանութեան գլխաւոր սիւներին ևս նպաստել՝ բաժանորդագրվել լրագիրներին, անդամագրվել ընկերութիւններին, գնել հայ գրքեր, յաճախել մայրենի թատրոն և այլն և այլն։

Այսպէս, թէ հայ ինտելիգենտի, թէ հարուստի, թէ գրողի ու վաճառականի՝ ամենի, ամենի մասին պէտք է այն կարծիքը կազմել, որ մենք սիրում ենք մտածել միմիայն մեր անձնականի մասին, իսկ հասարակականը թողնում ենք, որ ուրիշները հոգան, ուրիշների հաշւով առաջ գնայ ազգայինը, հասարակականը, մի խօսքով հայի մտածելակերպը և գործելակերպը այս դէպքում կրում է սպեցիֆիկ խաչագողական բնոյթ...

Ա. Նազարէթեան

ԱԹ. ԺԱՄՀԱՐԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Մոսկվայում վախճանվեց դեկտ. 17-ին Աթանաս Ժամհարեանը, «Եղբայրք Ժամհարեան» բանկային տան նշանաւոր անդամը և Մոսկվայի «բօրսայի արքան» (король биржи), ինչպէս սովորաբար կոչում էին հանգուցեալին։ Նա իսկապէս Մոսկվայի բիրժային տան տուողն էր. թղթերի բարձրանալու և ընկնելու գլխաւոր պատճառը, ճանաչված էր անպայման հեղինակութիւն և նրան հաւատում էին Ժամհարեան բանկային տան կլիէնտները և կատարում էր խոշոր դեր։

Հանգուցեալը յայտնի էր իր առողջ խելքով ու գթասրտութեամբ և զգայուն սրտով. օգնում էր և օգնել էր շատ չքաւոր ուսանողների, հրատարակել էր հայ գրողներից մի քանիսի գրուածքները, ինչպէս օտարազգի ճգնաժամերից մէկն էլ չշտեց, նա ազատել էր սնանկութիւնից շատ վաճառականների, օգնել ծածուկ կերպով բազմաթիւ անձերի։

Մահից 4 օր առաջ հանգուցեալը կտակել է 15,000 ր. իր ծառայողներին, իսկ 250 հազար րուբլի Կովկասում բարձր գիւղատնտեսական դպրոց հիմնելու նպատակով։ Այսպիսով Աթ. Ժամհարեան իր մահից յետոյ իրան համար մի մեծ ու անխորտակելի կոթող է թողնում, մի անմեռ յիշատակ։

Ժամհարեան եղբայրներն իրանց եղբօր եղեռնական մահից յետոյ կարծես մի փոքր դառնացել էին ազգից, սակայն այս կտակը ցոյց է տալիս, որ նրանք հայ ժողովրդի իսկական որդիներն են, որ նրանց մէջ ազգային ջիղը դեռ անարատ է մնացել, որ նրանք չեն մոռանալու հայ ժողովրդի ծանր վիճակը։

Ինչպէս մենք հաստատ աղբիւրից տեղեկացանք այդ գումարը չէ, որ միայն պիտի յատկացվի յիշեալ նպատակին, այլ եղբայրները մտադիր են իրանց կենդանութեան օրով ծաղկեցնել դպրոցը ու առաւել բարգաւաճ վիճակի հասցնել. ցանկանում են բարձրագոյն դպրոցից զատ հիմնել մանր գիւղատնտեսական դպրոցներ, իւրաքանչիւր գաւառում։

Գործը յանձնվելու է «Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութեան», որ կազմվի մի յանձնաժողով Ալ. Քալանթարի նախագահութեամբ, խորհելու, թէ որտեղ աւելի յարմար է բանալ դպրոցը։ Գումարն այնպիսի խոշոր քանակութեան է հասնելու, որի նման նուիրաբերութիւն հայ իրականութեան մէջ առաջինն է լինելու։

Ա.

Մոսկվա, 27 դեկտ.

ԲԺԻՇԿ ԵՓՐԵՄ ԱԴԱՄԱԼԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Թողնելով այլ անգամ հաղորդելու Մարտիրոսեան ամուսինների գործի մանրամասնութիւնը, այսօր առաջ ենք բերում միայն դատարանի վճիռը։

Մեղադրվողներ Թամարա և Արշակ Մարտիրոսեանները ճանաչվում են յանցաւոր իրար հետ նախօրօք համաձայնութիւն կապելով, նախամտածված կերպով, բժ. Եփ. Ադամալեանին կողոպտման նպատակով սպանելու մէջ, որի համար Արշակ Մարտիրոսեանը խաբէութեամբ բերեց սպանվածին իր վարձած բնակարանը։

Այդ յանցանքի համար դատարանը դատապարտեց երկուսին բոլոր իրաւունքներից զրկման, իսկ Արշակ Մարտիրոսեանին մահուան պատժի կախաղանով։ Թամարա Մարտիրոսեանին քսան տարով տաժանակիր աշխատանքների։

Ի նկատի ունենալով Թամարայի յանցագործութեան մեղմացուցիչ հանգամանքները, դատարանը որոշեց միջնորդել Կովկասի Փոխարքայի առաջ թեթևացնելու նրա վիճակը։

Վերջնական ձևով դատավճիռը յայտարարվեց յունվարի 1-ին առաւօտեան ժամը 11-ին։

Արշ. Մարտիրոսեանը նախնական քննութեան ժամանակ յայտնեց հետևեալը։

Նրա կին Թամարան խոստովանեց, որ նրան մինչև ամուսնութիւնը, կուսութիւնից զրկել է բժ. Ադամալեանը, և այդ խոստովանութիւնը չափազանց կատաղեցրեց նրան Մարտիրոսեանին, Ադամալեանի դէմ, իսկ այստեղ բժ. Ադամեանը, որի հետ նա՝ Մարտիրոսեանը լաւ յարաբերութիւնների մէջ էր, ծանօթացրեց նրան բժ. Տէր-Աբրահամեանի հետ և յորդորեց նրան բնակարան վարձել, խորամանկութեամբ այնտեղ տանել բժ. Ադամալեանին և Տէր-Աբրահամեանի հետ միասին սպանել նրան, և ամեն միջոց ձեռք առնել յանցանքը ծածկելու համար։ Դրա համար Ադամեանը խոստացաւ տալ 10,000 ր.։ Զայրոյթ տածելով դէպի Ադամալեանը խանդոտութեան ազդեցութեան տակ, նա համաձայնեց այդ առաջարկութեան և Տէր-Աբրահամեանի աջակցութեամբ սպանեց Ադամալեանին, որից յետոյ դուրս եկաւ բնակարանից կնոջ հետ, իսկ բժ. Տէր-Աբրահամեանը մնաց բնակարանում և դուրս եկաւ այնտեղից յետոյ, իր մօտ գտնված կեղծ բանալու օգնութեամբ։

Թամարա Մարտիրոսեանը սկզբում նոյնպէս խոստովանեց, որ իրան կուսութիւնից զրկել է Ադամալեանը և նոյնիսկ ցոյց տուեց այն համարները, որոնց մէջ, իբր թէ մնում էր նրա հետ, բայց յետոյ հերքեց այդ ցուցմունքը, յայտնելով թէ ամուսնացաւ բոլորովին անմեղ և Ադամալեանին մինչև սպանութիւնը երբէք չէր ճանաչում և կարծում է, որ ամուսինը սպանեց նրան կողոպտման նպատակով, կրակելով նրա գլխին, երբ նա նստեց րեցեպտ գրելու, իսկ յետոյ սկսեց դաշոյնով հարուածել։ Նա փախաւ հարևան սենեակը և սկսեց հագնվել, որից յետոյ նրանք դուրս եկան, փակելով բնակարանը. յետոյ գնացին Թէլէթ, ուր, նրանց երկրորդ օրը ոստիկանութիւնը ձերբակալեց։ Մոսկվայում եղած ժամանակ, մինչև Թիֆլիս գալը, վերջին երկու շաբաթը նա իր ամուսնու պահանջով, զբաղվում էր անառակութեամբ և իր վաստակած փողերը տալիս էր ամուսնուն։

Տեղեկութիւններ քաղելով երևաց, որ ոչ մի Տէր-Աբրահամեան բժիշկ չը կայ ոչ միայն Թիֆլիսում, այլ և Կովկասում։

Ներկայ գործը սկսվեց քննվել կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանում դեկտ. 29-ին և գրավել էր ահագին բազմութիւն հասարակութիւնից և բոլոր թերթերի ներկայացուցիչներից, նաև մի քանի մայրաքաղաքի թերթերի թղթակիցներից։

Մեղադրեալները գտնվում են հսկողութեան ներքոյ։ Թամարայի խնդրանօք, վախենալով ամուսնուց, նրան պահում են մի փոքր հեռու նրանից։

Երկուսն էլ ընդունում են իրանց յանցանքը բժ. Ադամալեանին սպանելու մէջ, բայց առանց կողոպտելու նպատակի։

Մեղադրեալներին դատարան են ներս բերում զինուորներով։

Արշակ Մարտիրոսեանը երիտասարդ է, 19 տարեկան, միջակ հասակի առանց մօրուսի, չէ նայում իր կնոջ վրայ, շարունակ գլուխը շարժում է և իրան պահում է վեհ, հագած է բանտարկեալի շոր և ձեռքերին ու ոտքերին ունի շղթաներ։

Թամարան ծնվել է 1893 թ. յուլիսի 13-ին. դա փոքրիկ շիկահեր աղջիկ է, կարմիր շրթունքներով և երեսը կարմրագոյն, աչքերի միօրինակ նայուածքով. երբ պատմում են նրա գազանի կենցաղի մասին, յաճախ նայում է ներքև. հագած է երկար զգեստ։

Սկսվում է դատավարութիւնը։

(Կը շարունակվի)

ԳԵՂԵՑԻԿ ՕՐԻՆԱԿ

Քանիցս մենք գրել ենք «Մշակում», որ պէտք է բարեգործել իր օրով, իր ձեռքով։ Քանի մի ամիս սրանից առաջ մենք խօսեցինք Յովհաննէս Խաթրանեանի մասին։

Այժմ Խաթրանեանի կողքին կանգնեց և Մանուկ Պօպօվը։

Դեկտեմբերի 23 Պօպօվը տօնում էր իր արծաթեայ պսակը...

Իսկապէս ասած, 25 տարի լինել այր և կին—դա մեծ բան չէ, բայց մեզանից կախված է այդ համեստ ընտանեկան տօնախմբութեանը հասարակական նշանակութիւն տալ։

Եւ Պօպօվի արծաթեայ պսակը ստացաւ այդ բնաւորութիւնը և դարձաւ հասարակական երևոյթ...

Պօպօվի մեծ և գեղեցիկ տունը շքեղ զարդարված է։ Էլեկտրական լուսաւորութիւնը գիշերը դարձրել է ցերեկ, իսկ անուշահոտ ծաղիկները—ձմեռը—գարուն։ Նուագում են երաժիշտները, պարում են երիտասարդները և օրիորդները կարծես հարսեր և փեսաներ—կապած իրար... Ուրախութիւն բոլոր դէմքերին...

Այդպիսի րոպէներին ես ինձ լաւ չեմ զգում։ Ինձ թւում է, թէ էլեկտրական լոյսը շլացնում է և կուրացնում մեր աչքերը, որ չը տեսնենք փողոցի թշուառութիւնը և կարօտը, և ծաղիկները բուրում են այնպէս անուշ, որ չը նկատենք ցաւերի, վէրքերի և աղետների գարշահոտութիւնը։ Ապա երաժիշտները. նրանք հէնց նրա համար այնպէս բարձր և գեղեցիկ նուագում են, որ մենք մոռանանք աշխարհի դարդը, վիշտը և արտասուքը և չը լսենք թշուառների աղաղակը և լացը...

Մի՞թէ աշխարհս դմակ է և մարդը դանակ, որ կտրէ ու կտրէ...

Այսօր Պօպօվը ուրախացնում է իր հիւրերին և ուրախացնում է մեզ, յիշելով հային, իր եղբօրը...

Բոլոր իր ազգականներին, բարեկամներին ծանօթներին նա հաւաքել էր իր մօտ, բայց այդ մեծ և խորհրդաւոր օրը նա ցանկացաւ, որ ազգն էլ գայ, մտնի նրա տունը և նստի իբրև հիւր նրա սեղանի շուրջը...

Պօպօվը նուիրեց 25,000 րուբլի Հռիփսիմեան դպրոցին և յանկարծ առաքինութեան լոյսի առաջ. չքացաւ էլեկտրական լոյսը, ծաղիկները սկսեցին բուրել այնպէս գեղեցիկ անուշ ու երաժշտների նուագումները խառնուեցան երկնքի օրհնութեան հետ։ Եւ այն րոպէին, երբ ազգը եկաւ և նստեց նրա սեղանին, երկինքը օրհնեց Պօպօվին և նրա համեստ ընտանեկան տօնախմբութիւնը՝ նրա արծաթեայ պսակին տուեց խորհրդաւոր նշանակութիւն, 25 տարի լինել այր և կին—դա մեծ բան չէ, բայց մեծ բան է արծաթեայ պսակին տալ հասարակական նշանակութիւն։

Մանուկ Պօպօվը մտածեց, չէ, աշխարհս դմակ չէ և ոչ մարդը դանակ, փոխանակ կտրել և կտրելու և միայն մտածելու զուարճութիւնների վրայ և շրջապատվելու ազգականներով, բարեկամներով և ծանօթներով, պէտք է մտածել, հոգալ և ազգի մասին։

Մանուկ Պօպօվ յիշեց ազգը և հրաւիրեց իր մօտ։

Եւ օրհնութիւնը անպակաս կը լինի նրա տնից։

Գր. Ջալխուշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնէ յունվարի 9-ին, իսկ այնուհետև կանոնաւոր կերպով ըստ սովորականին։

◆ Յունվարի 1-ին, Նոր-տարու օրը, Ալէքսանդր-Նէվսկի զինուորական տաճարում, Վրաստանի էկզարխ սրբազան Ինոկէնտին, պատարագից յետոյ մաղթանք կատարեց, երկարակեցութիւն մաղթելով Կայսրին և Կայսերական Տանը։ Պատարագին և մաղթանքին ներկայ էին Կովկասի Փոխարքան իր ամուսնու հետ, նրա օգնականները և բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնեաները։

◆ Նոր-տարու օրը, Փոխարքայի պալատում Փոխարքային շնորհաւորութեան գնացին բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնեաները թէ զինուորական և թէ քաղաքացիական, ինչպէս և քաղաքագլուխը և զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ։ Ժամը 1-ին Փոխարքան դուրս եկաւ դահլիճը և ընդունեց շնորհաւորութիւնները, ապա կայացաւ նախաճաշ, որի ժամանակ արտասանվեցին բաժակաճառեր։

◆ Երէկ, յունվարի 4-ին, շնորհաւորութիւններ ընդունում էր պալատում Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի Ելիզավէտա Անդրէևնան։ Ի միջի այլոց հայերից ներկայացան Ա. Քալանթար, Ա. Խատիսեան և մի քանի ընտանիքներ։

◆ «Մշակի» խմբագրութիւնը իր շնորհակալութիւնն է յայտնում բոլոր այն բաժանորդներին և համակրող անձանց, որոնք թէ այցետոմսերով, թէ նամակներով և թէ հեռագիրներով շնորհաւորեցին նոր-տարին և «Մշակի» մուտքը իր գործունէութեան 39-րդ տարին։

◆ Առաջիկայ շաբաթվայ ընթացքում, յունվարի 11-ին, երեքշաբթի օր, կայանալու է ռուսաց դրամատիկական խմբի ռեժիսոր Նիկուլինի բեմական 25-ամեայ գործունէութեան յոբելեանի տօնակատարութիւնը։ Մենք յոյս ունենք, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը կը գնահատէ թատրոնական աշխատաւորի համակրելի գործունէութիւնը։

◆ Ստացանք Ն. Բ.-ից չքաւորների օգտին 1 րուբլի։

◆ Այս յունվարի 1-ից «Մշակը» տպվում է Կովկասի Փոխարքայի դիւանատան տպարանում։

◆ Թիֆլիս է եկել ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Պետրօվը իր օգնական Վլասօվի հետ։ Այս օրերս նրանք կայցելեն հայոց դպրոցները։

◆ Այս տարի Յորդանանը Կուր գետի վրա չէ լինելու։ Ուղղափառ հոգևորականութեան համար այդպիսին պատրաստված է Ալէքսանդրեան այգում, իսկ հայկականը կառուցված է Վանքի բակում։

◆ Նեստորականների առաջնորդ Եփրեմ եպիսկոպոս ներկայումս զբաղված է պարզելով Կովկասի սահմաններում ապրող իր հօտի քանակը և կարիքները։

◆ Աբխազ ժողովրդի ներկայացուցիչները Կովկասի Փոխարքայից խնդրում են Աբխազիայում մտցնել զեմստվօ և տալ ձրիաբար արօտատեղիներ։

◆ Օդագնաց Վասիլևը վաղը մտադիր է թռիչք կատարել Դիդուբէում Բլէրիօ աէրօպլանով։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Մայսուրեանը իր բենեֆիսի համար ընտրել էր Բիսսոնի «Անյայտ կինը» պիէսը։ Նա ունի այնտեղ խոշոր և ազդու դեր, որը տալիս է նիւթ դրամատիկական խաղի համար։

Պիէսի մէջ պատահականութիւնը մեծ բաժին ունի։ Հեղինակը հերոսներին շարժում է չափազանց համարձակ կերպով։ Նա տանում է նրանց Պարիզից Ամերիկա, փոխադրում է քաղաքից քաղաք, մոգական գաւազանով հանդիպեցնում է մարդկանց միմեանց հետ։ Կերտուածքը արհեստականութիւն շատ ունի, բայց պիէսի առանձին մասերը կրում են առօրեայ կենսական երևոյթների և յարաբերութիւնների կնիք իրանց վրայ։

Մենք «Մշակի» էջերում խօսել ենք այդ պիէսի բովանդակութեան մասին անցեալ տարի, երբ պիէսը ներկայացվեց ռուսական խմբի կողմից արքունական թատրոնում։

Հայկական բեմի վրայ յունվարի 3-ի ներկայացմանը պիէսը շարժեց հետաքրքրութիւն հանդիսականների մէջ և գտաւ հաւանութիւն։

Կենտրոնական հերոսուհու՝ Ժակլինայի դերը կատարում էր տիկին Մայսուրեան։ Նա հանդէս է գալիս բեմի վրայ երեք զանազան շրջաններում և իւրաքանչիւրի մէջ նա աշխատում էր արտայայտվել այն գծերով, որոնք բնորոշում էին հոգեբանական րոպէն։ Ամենից ուժեղ և յաջողակ էր նա դատարանի տեսարանում։ Այնտեղ նա հանդէս բերեց յուզմունքների զգացված յայտնութիւններ, տանջանքների և վերապրումների վշտամորմոք մի ողբերգութիւն։ Հասարակութիւնը վարձատրեց գեղարուեստի աշխատաւորուհուն ջերմագին և բուռն ծափահարութիւններով։

Արմէնեան Ֆլերիօյի դերում տպաւորիչ հոգեբանական գծեր տուեց երրորդ գործողութեան մէջ, երբ նա տեղեկանում է,

թէ նրա կինը, ժողկինն, կենդանի է և [illegible] յայտնում է իր ուրախութիւնը [illegible] նուէլին։

[illegible]

(ловко) [illegible]

Թատրոնը լեփն էր։

[illegible]

[illegible] „Евгений Онѣгинъ" օպերան, իսկ 30-ին „Сельская честь" և „Царская невѣста"։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ [illegible] 250,000 ր. [illegible]

◆ [illegible] Աթոնի [illegible] III [illegible]

◆ Պետերբուրգում [illegible] Ալէքսանդր [illegible]

◆ Պետերբուրգում [illegible] Ալեքսանդր I-ի [illegible]

◆ [illegible]

◆ Դեկտեմբերի 29-ին, [illegible] Գէորգի XII-ի [illegible] 111-րդ [illegible]

◆ Մոսկվայում մի անձն, որ [illegible] [illegible] րել է քաղաքին 100,000 ր. վեներական ախտով հիւանդների համար հիւանդանոց կառուցանելու նպատակով։

◆ Դեկտ. 26-ին, Պետերբուրգում կայացաւ փորձնական մանկավարժութեան I համառուսական կոնգրէսը,

◆ Թէհրանում արտաքին գործերի մինիստր նշանակվեց Մօհթաշիմ-իւլ-Սալթանէն, որ յայտնի է իր հակառուսական ուղղութեամբ։

◆ Բուխարայի էմիրի մահվամբ նրա որդի՝ Սէյիդ-միր-Ալիմ-խան հրատարակվեց էմիր Բուխարայի և ստացաւ Թագաւոր կայսրից Նորին բարձրութիւն տիտղոսը։

◆ Կ. Պօլսից ստացված «Ժամանակ» թերթի դեկտեմբերի 20 և 21 համարներում տպված են Պալաքեան վարդապետի խիստ ծանրակշիռ մեղադրանքները Էջմիածնի ամբողջ միաբանութեան վրա։ Նոյն թերթում տպված է Օրմանեան արքեպիսկոպոսի դէմ եղած ամբաստանութիւնների քննիչ յանձնաժողովի պաշտօնական տեղեկագիրը։ Երկու բովանդակութիւնն ևս առաջ կը բերենք յաջորդ անգամ։

◆ Նոր-Նախիջեւանում Մանուկ Պօպօվը նուիրում է 30,000 ր. Հաւիփսիմեան դպրոցին։

ԽԱՂԱՐԿԱԿԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

Առաջին փոխառութեան խաղատոմսերի շահող տիրաժը 1911 թ. յունվ. 1-ին

Շահել են հետևեալ տոմսերը.

Երկու հարիւր հազար ր.—սէրիա 9187, № 22։

Եօթանասուն և հինգ հազար ր.—սէրիա 10,916, № 47։

Քառասուն հազար ր.—սէրիա 543 № 48։

Քսան և հինգ հազար ր.—սէրիա 9464, № 30։

Տասը հազար ր.—սէրիա 17,686, № 45, 12,400, № 20, 18,282, № 1։

Ութ հազար ր.—սէրիա 6638, № 29, 6538 № 17, 3042, № 28, 17,921, № 2, 3924, № 23։

Հինգ հազար ր.—սէրիա 6051, № 31, 9548, № 33, 6792, № 31, 17,061, № 48, 3859, № 36, 11,415, № 20, 2921, № 22, 16,863, № 48։

Հազար ր.—սէրիա 9678, № 44, 17,241, № 30, 4401, № 18, 3213, № 36, 2229, № 10, 19101, № 22, 780, № 39, 11,859, № 38, 10,053, № 12, 5119, № 50, 12,580, № 39, 15,789, № 14, 15,139, № 11, 14,698, № 30, 3190, № 30, 12,654, № 29, 17,510, № 17, 10,238, № 3, 777, № 19, 7303, № 37։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

31 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վախճանվեց սենատոր Ջավադսկին։

Առաւօտեան այրվեց մինչև վերջին թելը այն շինութիւնը, որի մէջ գտնվում էր պօլիտեխնիկումի ինստիտուտի ճեմարանական ուսանողների ակումբը։ Այրվեցին բոլոր ընծաները որոնց թւում Ստոլիպինի ուղարկածները, և բոլոր մարմարեայ տախտակները։

Պետական Խորհրդի նախագահ 1911 թ. նշանակվեց Ակիմօվը, փոխ-նախագահ՝ Գօլուբէվը։

Ծովային մինիստրին շնորհվեց 1-ին կարգի Աննայի շքանշան։

„Рѣчь"-ի և „Совр. Слово"-ի այսօրվայ համարները գրաւվեցին։ Խմբագիրները պատասխանատւութեան են ենթարկվում։

Եկատէրինօդարի նահանգական դատարանի նախագահ Լագօդան նշանակվում է Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ նախագահ։

Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ նախագահ Կօչուբէյը արձակվում է պաշտօնից։

Մշտական զումարների տոկոսիքը պետական բանկը 4-ից իջեցրեց 3-ի։

Խոլերայով հիւանդ մնում է 1-ը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Շերեմէտեվսկին գեմստվային ժողովին 55,000 րուբլի և 6 դեսեատին հողաբաժին նուիրեց գիւղատնտեսական դպրոց հիմնելու համար։

ԽԱՐԲԻՆ։ Վախճանվեց ժանտախտից վարակվելով ֆրանսիացի բժիշկ Մինիէն, որին չինացիները հրաւիրել էին Ֆուգդիադան՝ ժանտախտի դէմ կռւելու համար։

ՆՈՐ-ԲՈՒԽԱՐԱ։ Երէկ զգացվեցին մի քանի թեթև երկրաշարժներ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Քաղաքում խոլերան բռնկվեց։ Մէկ օրվայ մէջ հիւանդացւին 4, մեռաւ 1։

ԿՎԻՏՕ։ Էկուադօրի նախագահ ընտրվեց Լատրադան։

ՀԷՅԴԵԼԲԵՐԳ։ Վախճանվեց յայտնի պետական գործիչ Իէլլինէկը։

1 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեցին „Рѣчь"-ի և „Гроза"-ի այսօրվայ համարները։ Խմբագիրները ենթարկվում են պատասխանատւութեան։

ՄՕՍԿՎԱ։ Բացվեց ֆելդշերական և մանկաբարձական կրթութեան բարենորոգման համագումարը։

ԿՕՊԱԼ։ Այսօր ժամը 11 և 15 ր. երեկոյեան զգացվեց երկրաշարժ։

ՍՕՖԻԱ։ Ռուսաց դեսպան Սեմ Նոովսկիի առողջական դրութիւնը նոյնն է։ Նկատվում է վատացումն։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 (երեկոյեան ժ. 5—7
(ե. հ. կ.) 1254. 100—21

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(օ. մ.) 1179. 100—49

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ
ԱՅՆ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՏԱՌԱՊՈՒՄ ԵՆ
Նեվրաստենիայով, սեռական թուլութեամբ, զառամեալութեամբ, խոլէրիկայով, ճնշրազգիայով, սակաւարիւնութեամբ, ռախիտով, սիֆիլիսով, սնդիկային բժշկութեան հետեւանքներով, սրտի հիւանդութիւններով (չաղութիւն, սրտի պնդախտութիւն, սրտի բաբախումն, պէրէբոյ, միոկարդիտ), զարկերակի կարծրացումով, ալկոհոլիզմով, ողնաշարի հիւանդութեամբ, կաթուածներով, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեամբ, յոգնածութեամբ և այլն։
Վաճառքի համար երևան են եկել բազմաթիւ սակաւարժէք և առողջութեան համար վնասակար՝ մեր ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որոնք առաջարկվում են ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանող զանազան անուններով, բաց որում, հիւանդներին մոլորութեան մէջ ձգելու համար, կեղծողներն իրանց բէկլամների մէջ բերում են բժիշկների վկայութիւնները մեր ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ մասին, վերագրելով այդ վկայութիւններն իրանց կեղծիքներին։ Ի նկատի ունենալով այդ, մենք պարտք ենք համարում այն անձերին, որոնք օգտվում են Սպերմինից, նախազգուշացնել այդ կեղծիքներից։ Գրականութեան մէջ գտնվող բոլոր բազմաթիւ վկայութիւնները գիտնականների և բժիշկների կողմից՝ արված ՍՊԵՐՄԻՆԻ փրկարար ազդեցութեան մասին, վերաբերում են բացառապէս ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, հետևաբար և խնդրում „ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ" անուան և ֆիրմայի վրա, որովհետև ուրիշ պատրաստվածները ենք գնելու ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել ոչ այլ ինչ են՝ եթէ ոչ ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որոնք՝ ազդեցութեան տեսակէտից՝ ոչ մի առնչութիւն չունեն նրա հետ։ Միակ իսկական Սպերմին ներկայանում է ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, սրուակը 3 րուբլի։
Ցանկացողներին ուղարկվում է ձրիաբար Սպերմինի մասին եղած հարուստ գրականութիւնը։
ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ
ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ ԴՕԿՏՕՐ ՊԷԼԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
Մատակարար ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ պալատի—Ս.-Պետերբուրգում, В. О., 7 лин. 18.
(П. 1221) 1. 8—1

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. հ.) 564. 100—73

ԲԺԻՇԿ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ականջի, բքի, բկի, հիւանդութիւններ,
Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելեամինօվսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։
(օ. մ.) 1227. 100—29

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33.
(չ. ու. կ.) 1134. 100—52

ԲԺԻՇԿ
Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն (10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր (5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայելեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(ե. հ. կ.) 909. 100—63

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втираніе) և այլն։ Բժշկութիւն տղամարդի սեռական թուլութեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ հրազախտի։ Մասսաժ էլեկտրական և ձեռքով։ Բժշկական մարմնամարզութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների—վեներական, ներքին և այլ հիւանդութիւնների։ Ընդունելութիւնը 3—$4^1/_2$ ժամը ամեն օր։ Չքաւորներին ձրի միմիայն չորեքշաբթի օրերը։ Վօրոնցօվի արձանի մօտ, Семеновская ул. № 9.
(կ. հ.) 913. 50—39

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻ
հայ գաղութի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
միջնակարգ կրթութեամբ և ռուսաց լեզուին տիրապետող
ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ
Դիմել՝ Самаркандъ, В. Айвазянцу. Торговый Домъ „Таронъ".
(հ. կ.) 1415. 8—6

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳՐԱՄՕՖՕՆ"
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
ԿՈՎԿԱՍԻ և ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐԻ ՀԱՄԱՐ
Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պր., № 9.
ՅԱՐԳԵԼԻ ԳՆՈՂՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ ԵՆՔ ՀՐԱՒԻՐՈՒՄ ՀԵՏԵՒԵԱԼ
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԻՉՆԵՐԻ
ՆՈՐ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՎՐԱ
Իսլամ Աբդուլլաեվի
Մաշադի Ջարզալիեվի
Բագրատի
Նիկօլ Բավէեանցի
Մեջիթ Բէհբուդովի
Ի. Ամիրիձէի
Ստորաժէք կեղծիքներից խուսափելու համար, խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի պլաստինկաները եւ ապարատները ՈՒՆԵՆԱՆ ԻՐԱՆՑ ՎՐԱ
Ֆաբրիկային մեր յայտնի մարկան
«ԳՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ»
Այդ պլաստինկաները կարելի է ստանալ Կովկասում գտնվող երաժշտական գործիքներ վաճառող առաջնակարգ բոլոր խանութներում։
ՁՐԻ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ
ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐԸ
11. 0—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են յունվար ամսից ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։
Պարապմունքները սկսվելու են 1911 թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացվում են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, Телефонъ № 744.
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքցիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։ (կ. ե. հ.) 1385. 0—9

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՕՐՍԱՅԻՆ ԱՐՏԷԼԸ
Առաջարկում է ամեն կարգի առևտրի համար պատասխանատու աշխատողներ։
Համաձայն կանոնադրի § 2-ի վերցնում է իր վրա՝ ապրանքների և տնային կահկարասիքի ընդունելը և ուղարկելը։
Կատարում է զանազան առևտրական հիմնարկութիւնների և մասնաւոր անձանց յանձնարարութիւններ։
Վերոյիշեալ օպէրացիաները կատարում է Թիֆլիսում գոյութիւն ունեցող գներից պակաս։
Հաստատութիւնների, յայտնի ֆիրմաների ու անձանց համար, որոնք օգտվում են առանձին վստահութեամբ, Արտէլը բոլոր ծախսը (երկաթուղու ֆրախտ, կայարանում մշակների վարձ և այլն) անում է Արտէլի գումարից, որը և մաս-մաս ստանում է կլիէնտներից, նայելով գումարին։
Բոլոր վնասների համար պատասխանատու է Բօրսային կոմիտէտի տրամադրութեան տակ գտնվող իր պահեստի և միւս բոլոր դրամագլուխներով։
Նոր անդամների ընդունելութիւնը շարունակվում է։
Վարչութիւն. Սրմեանսկի բազար, տուն Փոխ. Վարկի Ընկ., № 6, տէլէֆօն 348.
(1, 6, 20) 1449. 3—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.